

Utsøtt

Dagbladet SERIE
Skammens barn

Tyskerungen

Dagbladet

■ Tor hadde tysk far og norsk mor. Som tyskerunge etter krigen opplevde han trakassering som har satt varige spor. I dag er han 49 år.
Side 15, 16 og 17

SISTE FRIST:
Spør skatt

ALLTID FORAN

Onsdag 28. desember 1994

* * * * Nr. 350 Uke 52. 126. årgang. – Løssalg kr 8,00

Idé 20 og 21

107771

Dagbladet SERIE

Skammens barn

SKAMMEN: 50 år etter krigens slutt sliter mange tyskerbarn med traumatiske opplevelser fra en oppvekst i skam og fortielse. De måtte sone for mødrenes samvær med tyske soldater.

Foto: NTB

9000 UTSTØTTE

■ 9000 norske tyskerunger vokste opp som mobbeobjekter etter krigen. Trakasseringen mange ble utsatt for, kjente nesten ingen grenser.

MØT:

TOR (49)

– beskyttet av sin hjemmefrontbestefar.

MØT:

EMILIA (52)

– brennemerket med hakekors i panna i 1954.

MØT:

ELNA (51)

– fant igjen sin norske og tyske familie.

■ Flere hundre ble sendt til Tyskland. En del med sine mødre, andre ble plassert på barnehjem. Noen tusen kom til verden på Lebensborn-hjem i Norge, og fikk etter hvert adoptivforeldre. De fleste bodde sammen med moren.

■ Psykiatere stemplet krigsbarna som undermalere, med farlige arveanlegg. Gode nordmenn ville sende dem ut av landet.

■ I Dagbladets reportasjeserie de neste dagene kan du lese om hvordan tyskerungene opplevde hetsen, og om deres jakt på egen identitet og familie. Hitil i år har 100 krigsbarn sporet opp fedrene sine i Tyskland.

Neste side:
«De kalte meg nazispire»

Dagbladetserie Skammens barn

Dagbladet setter i en serie reportasjer søkelyset på tyskerbarnas situasjon – 50 år etter krigen.

- Hvor ble det av alle krigsbarna?

KONGSVINGER (Dagbladet): – Jeg får aldri fred før vi vet hvor hver eneste tyskerunge tok veien, sier Tor Øystein Brandacher (49).

Han er en av 9000 norske krigsbarn, født under eller like etter krigen, med norsk mor og tysk far. De siste åra har han brukt all sin energi på å få tyskerungenes skjebne fram i lyset.

– Skammens barn er ei gjemt og glemt gruppe. Før det norske samfunnet har tatt et oppgjør med sin behandling av krigsbarna, kan vi ikke kalle oss et demokrati. Kanskje tida omsider er moden nå, 50 år etter frigjøringen? spør Brandacher.

Selv er han resultatt av et kjærlighetsforhold mellom ei 17-årig jente og en 19 år gammel soldat i Hitlers tjeneste.

Tvunget til Norge

– Far var mot krigen, men ble tvangsrekruttert fra Østerrike av de tyske okkupantene. Bondegutten ble gjort til elitesoldat i løpet av fire måneder, og sendt til Norge mot sin vilje.

Noe av det første jeg kan huske mor sa til meg var: «Uansett hva du hører om tyskerne, Tor Øystein, din far var ikke sann! Han hadde ikke noe valg.»

Avskummet

Moren plasserte sønnen hos besteforeldrene i Indre Troms. Der bodde Tor Øystein til han var 10 år.

– Mange barn ble tatt fra mødrene sine og sendt til institusjoner, leirer eller ut av landet. Moren min fryktet at det samme skulle skje meg. Flere ganger ble hun innkalt for å oppgi hvor jeg var. Så seint som i 1951 måtte hun møte på Åsgård psykiatriske sykehus for å svare for seg.

Overlegen spurte:

«Hvor har du gjort av avskummet ditt?»

«Han får dere aldri tak i,» svarte mor.

– Det hadde hun nok rett i. Bestefaren min var motstandsmann på sin hals, og dypt involvert i illegalt arbeid. Man kan forestille seg følelsene hans da mamma kom hjem og fortalte at hun hadde fått barn med en tysk soldat.

Hans eneste reaksjon var: «Ungen skal ikke lide.»

Og det holdt han fast ved, uansett bygdesnakk. Jeg tror han hadde forsvart meg med livet som innsats hvis psykiaterne hadde prøvd å hente meg.

Arvesynden

Tor Øystein var fem-seks år første gang han oppfattet at han ikke var som andre unger. Bestemoren tok ham med på søndagsskolen, men ble stoppet i døra av menighetsrådsformannen. Året var 1950.

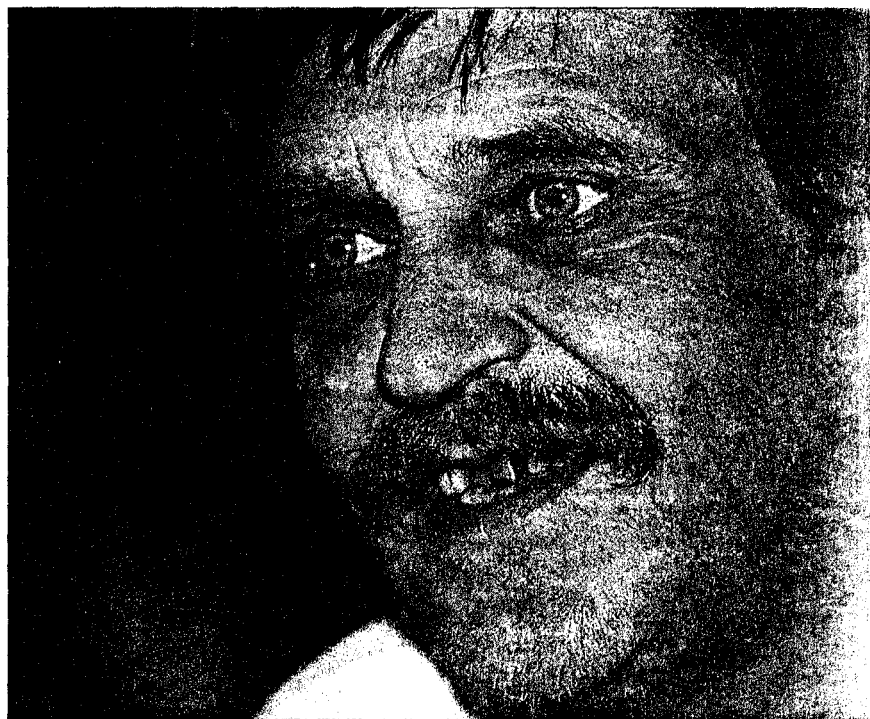
– Husker at det var bitende kaldt. Bestemor og jeg måtte sitte i bislaget mens menighetsrådet hadde møte om hvorvidt jeg skulle få slippe gjennom nåløyet. Om en stund kom formannen ut og sa:

«Han drar arvesynden inn her, men vi er likevel kommet til at han skal få slippe inn blant Guds utvalgte fordi han er slik en pen gutt.»

Dobbeltmoral

Bestemor ble rasende, reiste seg, tok meg i armen og gikk ut. Hun var et dypt religiøst menneske, men satte aldri mer sine bein i bedehuset.

Da jeg ble eldre, forsto jeg at det var dobbeltmoralen hun først og fremst reagerte på; menighetsrådsformannen hadde solgt melk til tyskerne på nattetid under hele krigen. Naboene måtte klare seg med vann, fordi de ikke betalte like godt som okkupantene.

HELDIG: – I forhold til mange andre tyskerunger har nok min situasjon vært unik. Til tross for at mor tok en sjanse ved å gi meg fars etternavn, slo hele familien ring rundt meg, forteller Tor Øystein Brandacher.

En annen episode som har brent seg inn i Tor Øystein Brandachers hukommelse skjedde 17. mai 1954.

– Jeg hadde fått nye klær og litt småpenger til å kjøpe is for, og syntes dagen var fantastisk. Helt til to ungdommer i 18-årsalderen kom bort til meg og hyfje: «Di forbanade nazispire, vi skal drepe deg!»

Fullt av folk sto rundt oss, men ingen sa eller gjorde noe. Jeg var ni år og livredd, løp som en gal uten å snu meg, og ble engstelig for å gå ut alene i lang tid etterpå.

Unik situasjon

Seinere tenkte jeg ofte at jeg skulle reise til slottet og fortel-

le kongen hvordan folk oppførte seg. Jeg trodde at han ville kaste dem i fengsel. Men det ble med tanken.

Selv om Tor Øystein Brandacher har kjent smerten, føler han likevel at han slapp billig:

– I forhold til mange andre tyskerunger har nok min situasjon vært unik. Til tross for at mor tok en sjanse ved å gi meg fars etternavn, slo hele familien ring rundt meg. Jeg hørte aldri et vondt ord, selv ikke fra slekta til mannen mamma seinere giftet seg med. Han tok meg til seg som sin egen, og familien hans var like enestående som min.

– Slik har ingen andre tyskerunger jeg vet om hatt det.

Møtte faren

KONGSVINGER (Dagbladet): Tor Øystein Brandacher var forti år før han traff sin egen far. Det ble et sterkt møte:

– Jeg sporet ham opp i Tyrol i 1986. Han satt i hagen, og tok imot meg med stor fatning. Han ble rørt da jeg fortalte at vi var to i Norge som bar hans navn, både sønnen min og jeg.

Besøket førte til at brikker falt på plass for meg. Kontakten er opprettet, blant annet ved at jeg utveksler julekort med mine tre halv søsken i Østerrike, forteller Tor Øystein Brandacher.

„En kan like godt håpe på at rottene i kjelleren i tidens fylde skal utvikle seg til villagriser.“

«DEFEKT AVKOM»

I innlegg i flere norske aviser etter krigen advarte legen Johan Riis mot tyskerbarna:

«Jeg har under min tjeneste på Rikshospitalets barneavdeling hatt anledning til å se endel av det defekte avkommet. Det var en skremmende opplevelse. Hverken tyskerne eller de daværende norske myndigheter vilde ha noe med dette avkom å gjøre.

Hvor stor prosent de rene sinner og de mindre begavede re-

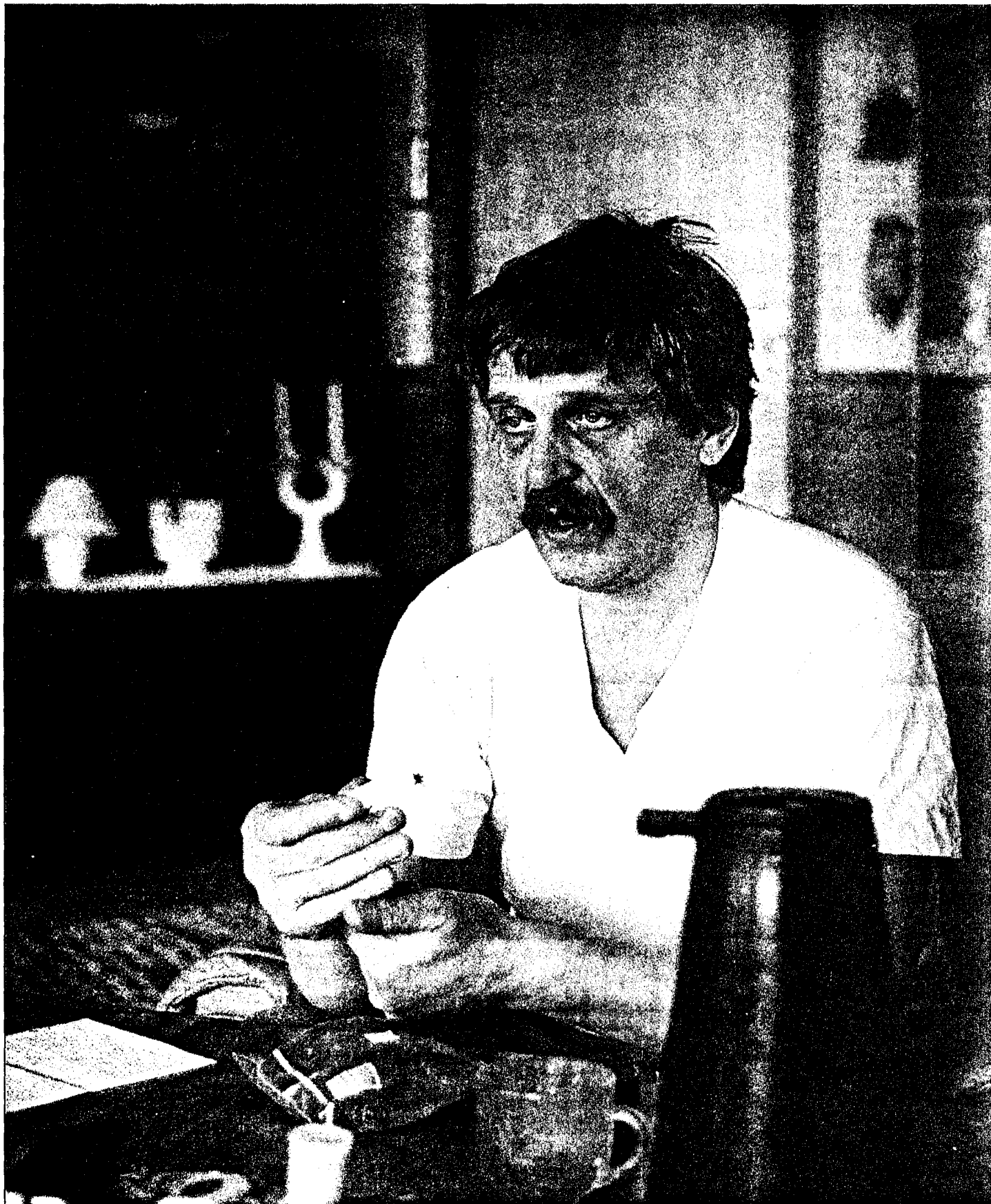
presenterer er det ingen som vet i dag. Etter uttalelser fra noenlunde orienterte kapasiteter og etter egne erfaringer, må jeg slutte at prosenten er høy. Det samme resultat må en komme til etter teoretisk overveielse.

Disse defekte barn vil etter all sansynlighetsberegning i fremtiden koste oss betydelige summer til forsorg på forskjellig vis,

til fengselsopphold osv.

Ingen må tro at de anrømmesig mindrevverdige barn ved godt stell kan bli verdifulle medborgere. En kan like godt håpe på at rottene i kjelleren i tidens fylde skal utvikle seg til villagriser.»

Dr. Johan Riis
i Lofotposten,
10. juli 1945

ETTERLYSER: Tor Øystein Brandacher spør om tida er moden for et oppgjør om skjebnen til de 9000 tyskerbarna som vokste opp med skammen.

«TENKTE MED KJØNNET»

«Tyskerjentene tenkte ikke med hodet, men med kjønnet. Det var avstumpede, amoralske individer, blottet for evnen til å fatte et begrep som å være nasjonal. Svært mange av dem visste rent bokstavelig talt ikke hva skam var, og de som

visste det, bet hodet av den.

Siden en under okkupasjonen var avskåret fra rådbøter mot denne trafikken, blir den stående som et etterkrigsproblem – et dobbelt problem. For det er ikke bare jentene selv det dreier seg om. Omgangen mellom dem og tyskerne førte gjerne med seg slike konsekvenser som hører naturen til.

Det norske samfunnet er blitt byrdet med noen tusen mindreårige av tysk-norsk blanding. Om blandingens opphav vet vi generelt så mye som at det på morssiden er tale om et uverdlig slag, mens farsiden må sees på med samme skepsis som vi ser alt tysk. Den fysiske arven fra den siden kan være bra nok, men den mentale bærer ingen løfter.

Den løsningen som skulle ligge

nærmest for hånden, var at deres fedres land fikk overta det fulle ansvar for dem, og det måtte gjerne få mødrene med i kjøpet – i den mon de ikke ble ansett å ha et regnskap uoppgjort med sitt eget land. Lar det seg ikke, eller bare delvis, gjen-nomføre, må det hville et ansvar på

staten å ha et særlig øye med disse okkupasjonsproduktene.»

Jacob R. Kuhnle:

«Vi som ble hjemme»
John Griegs Forlag, 1945

I MORGEN:
Emilia (12) fikk hake-
korset brent inn i panna